

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101455

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 27-11-2023

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Луговська Анна Едуардівна

2. Anna E. Luhovska

Кваліфікація: 023

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9089-5885

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія та історія мистецтва

Дата захисту: 20-11-2023

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ

23.103.012_ID2368

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесеньський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесеньський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.17.13, 18.31.31.05, 18.09.33, 18.09.09

Тема дисертації:

1. Інституції сучасного мистецтва у виставковій практиці України (початку 1990-х – 2020 років)
2. Contemporary art institutions in the exhibition practice of Ukraine (early 1990-s – 2020)

Реферат:

1. Дисертація присвячена історії становлення нової системи мистецьких інституцій в Україні в період політичних трансформацій наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років, що ілюструє появу мистецької системи західного типу на руїнах соціалістичної. Дослідження охоплює період трьох десятиліть незалежності країни, а саме 1990-ті – 2020 роки. Автор умовно поділяє цей період на три етапи розвитку інституційної діяльності, які супроводжувалися значними соціальними змінами і сприяли інтеграції української артсистеми у міжнародну. Для аналізу обрано чотири українські міста – Київ, Одеса, Львів та Харків. Акцент саме на них не означає, що в інших містах України не існувало галерей, центрів сучасного мистецтва та музеїв, проте у межах цього дослідження, задля виявлення найважливіших аспектів становлення мистецької системи, було обрано міста з найчисленнішими і найбільш активними осередками.

Наприкінці 1980-х років в Україні відбулися докорінні соціокультурні зміни: послаблення тотального державного контролю, а далі розпад СРСР, демократизація суспільно-політичного життя, трансформація ціннісних орієнтирів, лібералізація економіки, формування ринкових відносин та приватного сектора. Всі ці процеси призвели до значних інституційних змін в українській культурі. Це був час формування принципово нової системи, коли мистецтво позбулося не тільки тотального державного впливу, але й фінансової підтримки держави. Тому інституційна активність 1990-х років була викликана також необхідністю створити нову інфраструктуру задля функціонування і розвитку мистецтва. Перше десятиліття незалежності продемонструвало певну недієздатність існуючої моделі державної політики щодо культури, яка тривалий час була пов'язана з ідеологією. Це пояснювалося тим, що підтримка й фінансування з боку держави були спрямовані лише на окремі складові мистецької системи – зокрема, й надалі підтримувалась діяльність Співки художників України, державних музеїв, державних мистецьких навчальних закладів тощо. Водночас сучасне мистецтво, разом з новоутвореною інституційною інфраструктурою, розвивалися самостійно і не мали розвинутого механізму співпраці з державними інституціями. Мистецькі трансформації, з одного боку, збіглися в часі з періодом стагнації глобального артринку, а з іншого – з інституційним бумом, що дістав свій прояв у появі великої кількості галерей, центрів сучасного мистецтва та бієнале у всьому світі. Артінституції, як інструмент розвитку економіки, почали відігравати ще більшу роль. Зростало їхнє значення як у суспільному, так і в політичному житті країни, зокрема вони часто брали на себе відповідальність за культурну дипломатію і сприяли розвитку туризму. Процес інституалізації мистецтва, що відбувався на заході поступово, на теренах України, як і в інших пострадянських країнах, проходив дуже стрімко. Він мав свої етапи й особливості. Більшість ініціатив початку 1990-х, зокрема, художніх об'єднань та перших галерей, зникли протягом першого ж десятиліття свого існування, і це спричинило певний спад на початку 2000-х років. Водночас, вже друга половина нульових років стала свідком появи інфраструктури нового типу – великих приватних і державних установ, що суттєво вплинули на загальноукраїнський мистецький контекст. На сцену вийшло нове покоління художників та галеристів. Були засновані інституції, що продовжували активно працювати і в наступному десятилітті. З'явилися такі великі «гравці», як PinchukArtCentre, а дещо пізніше – Мистецький Арсенал. Завдяки їхній діяльності сучасне мистецтво наприкінці 2000-х – першій половині 2010-х стало більш затребуваним, свідченнями чого стали розширення аудиторії та збільшення масштабів державної підтримки. Паралельно відбувалась централізація всіх художніх і ринкових процесів. Якщо в 1990-х роках у Львові, Харкові та Одесі насичене художнє життя створює мало пов'язану між собою поліфонію, то вже на початку XXI століття погляди багатьох митців спрямовані на ті можливості, які пропонувала столиця. При певному узагальненні, можна стверджувати, що українська артсистема з її інституціями розвивалася автономно, спираючись на приватний сектор, паралельно до державних процесів, аж до середини 2010-х, коли держава вже почала системно будувати культурну політику. Це позначилося на змінах у законодавстві, зокрема в появі нової системи призначення на керівні посади у сфері культури, у заснуванні Українського культурного фонду тощо. Подібні зрушення дали діячам культури і мистецтва змогу покладатися не лише на приватні інституції та ініціативи, але й на державну допомогу. Це суттєво збільшило кількість державних проектів у сфері культури.

2. The dissertation is devoted to the history of the formation of new art institutions in Ukraine during a period of significant political changes in the late 1980s and early 1990s, which illustrates the emergence of a capitalist art system from the ruins of a socialist one. The study covers the period of three decades of independence, namely the 1990s – 2020, which are conventionally divided among themselves, marking three stages of the development of institutional activity that were accompanied by significant social changes and contributed to the integration of Ukrainian art scene into the international system. Four Ukrainian cities – Kyiv, Odesa, Lviv and Kharkiv, are the focus of this analysis. Emphasis on them does not mean that there were no galleries, centers for contemporary art and museums in other cities, but within the scope of this study, in order to identify the most important aspects of the formation of the contemporary art scene, only the most active and concentrated centers are selected. At the end of the 20th century, fundamental socio-cultural changes took place in Ukraine: the weakening of total state control in the late 1980s and the subsequent collapse of the USSR, the democratization of social and political life,

the liberalization of the economy, the transformation of societal values, the formation of market relations and the emergence of the private sector. All these processes influenced significant institutional changes in Ukrainian culture. It was the time of the formation of a fundamentally new system, in which art found itself in free conditions, including from state funding. Therefore, the incredible activities of the 1990s were also caused by the need to create a new infrastructure for the function and development of art. The first decade of independence demonstrated the absence of a dominant model of state policy on culture, which for a long time was associated with ideology. This was illustrated by the fact that support and funding from the state were directed only to certain components of the art system. In particular, the activities of the Union of Artists, state museums, state art educational institutions, etc., continued to receive state support. At the same time, contemporary art, together with the newly created institutional infrastructure, developed independently and did not have a developed mechanism of cooperation with state institutions. These cultural transformations coincided on one hand with the stagnation of the global art market, and on the other with an institutional boom, which was indicated by the emergence of a large number of galleries, contemporary art centers and biennials around the world. Art institutions, as a tool of economic development, began to play a greater role. Their importance was growing both in the social and political life of the country. In particular, they often played a major part in cultural diplomacy and the promotion of tourism development. The process of art institutionalization, which continued gradually in the West, took place rapidly in the territory of Ukraine, as well as in other post-Soviet countries. It had its stages and particular features. Most of the initiatives of the early 1990s, particularly art associations and early galleries, disappeared within the first decade, causing a certain decline in the early 2000s. At the same time, already the second half of the 2000s witnessed the appearance of a new type of infrastructure – large private and state institutions that significantly influenced the all-Ukrainian artistic culture. A new generation of artists and gallerists appeared on the scene. Institutions that continued to work actively in the next decade were founded. Big “players” such as PinchukArtCentre and later Mystetskyi Arsenal appeared. Thanks to their actions, contemporary art in the late 2000s to the first half of the 2010s became “fashionable”, which was illustrated by the expansion of the audience and the scale of state support. In parallel, there was the centralization of all artistic and market processes. If in the 1990s in Lviv, Kharkiv and Odesa, the rich artistic life created a loosely connected polyphony, then by the beginning of the 21st century, the eyes of many artists were directed to the opportunities offered by the capital Kyiv. In general terms, it can be stated that the Ukrainian art system and its institutions developed autonomously, parallel to the state processes, until the mid-2010s, when the state began to build a cultural policy systematically. This affected the changes in legislation, and in particular, the emergence of a new system of appointment to management positions in the field of culture, and the establishment of the Ukrainian Cultural Fund, etc. Such shifts have enabled cultural and artistic figures to rely not only on private institutions and initiatives, but also on state aid. This significantly increased the number of state projects in the field of culture.

Державний реєстраційний номер ДіР: 0121 У 111260

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Луговська А. Інституційний розвиток сучасного мистецтва в Україні. Діяльність ЦСМ «Совіарт». Збірник наукових праць СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО. Київ, 2020. Вип. 16 (Груд), С. 171–178. DOI: <https://doi.org/10.31500/2309-8813.16.2020.219998>

- Луговська А. Інституції в мистецтві: світовий досвід. Збірник наукових праць УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ (НАПРЯМ: Мистецтвознавство). Рівне, 2020. Вип. 34. С. 100–105. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.324>
- PinchukArtCentre: Трансформації як невід’ємна частина розвитку інституції сучасного мистецтва. Збірник наукових праць АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2021. Вип. 35 (3), С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-3-4>
- Луговська А. Онтологічні підстави концептуалізації артінституцій. Науковий журнал ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ. Київ, 2021. Вип. 17 (1) (Чер), С. 171–176. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235252](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235252)
- Луговська А. Артінституції Харкова періоду 1990–2020-х років. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Харків, 2022. Вип. 1. С. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.33625/visnik2022.01.087>
- Луговська А. Динаміка становлення мистецьких інституцій Львова періоду незалежності. Науковий журнал ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ. Київ, 2022. Вип. 18 (1) (Трав), С. 87–95. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(1\).2022.260430](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(1).2022.260430)
- Луговська А. Інституалізація мистецтва в Одесі періоду незалежності. Вісник Львівської Національної Академії Мистецтв. Львів, 2022. Вип. 49. С. 43–53.
- Луговська, А., і О. Лагутенко. Становлення артінституцій Києва (1990-ті – 2020 роки). Збірник наукових праць «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВА». Київ, 2023. Вип. 33 (Липень), С. 252–259. DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-33-29>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; аналітичні матеріали; результати дисертаційного дослідження та отримані рекомендації і напрацювання можуть використовуватись в навчальному процесі під час підготовки програм навчальних курсів, зокрема під час розроблення модулів навчальної програми підготовки слухачів за спеціальністю 023 «образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». використано аналітичні матеріали та прикладні розробки щодо покращення ефективності забезпечення культурної політики щодо освіти; аналізу європейських практик освітніх культурних програм та їх адаптації в Україні, впроваджено у навчальний процес національної академії образотворчого мистецтва і архітектури.

Соціально-економічна спрямованість: результати дисертаційного дослідження можуть використовуватись у навчальному процесі, а також у подальшій розробці даної теми у розвитку галузі 02 культура і мистецтво

Охоронні документи на ОПВ:

Літературні та художні твори

Всі досліджувані у дисертації твори використовуються згідно ст.444 ЦК України та ст. 22 п.2.1, 2.2, 2.14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» із змінами, внесеними згідно із Законами № 2849-IX від 13.12.2022, № 2974-IX від 20.03.2023 про випадки правомірного використання твору без згоди автора

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лагутенко Ольга Андріївна

2. Olga A. Lagutenko

Кваліфікація: д.мист., професор, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5934-2943

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голубець Орест Михайлович

2. Orest M. Holubets

Кваліфікація: д. мист., професор, академік, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2481-7798

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівська національна академія мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071027

Місцезнаходження: вул. Кубійовича, 38, Львів, 79011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Юр Марина Володимирівна

2. Maryna V. Yur

Кваліфікація: д. мист., к.мист., с.н.с., 17.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3487-1480

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

Код за ЄДРПОУ: 21598958

Місцезнаходження: вул. Михайла Бойчука, 32, Київ, 01103, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Авраменко Олеся Александровна

2. Olesia O. Avramenko

Кваліфікація: к. мист., с.н.с., 17.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8115

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Денисюк Ольга Юріївна

2. Olga Y. Denysiuk

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8196-8608

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

